

ETISKE RETNINGSLINJER FOR KUNST- OG UTTRYKKSTERAPEUTER

INNLEDNING

NFKUTs medlemmer tilfredsstillende de høye krav som er satt for profesjonell utøvelse av Kunst- og uttrykksterapi. Retningslinjene er i samsvar både med EAP (The European Association for Psychotherapy) og IEATAs (International Expressive Arts Therapy Association) etiske retningslinjer.

1. Gyldighet

De følgende etiske retningslinjer er bindende for alle utøvende medlemmer. Retningslinjene stemmer overens med de retningslinjer for etikk som er gitt av Norsk Forening for Psykoterapi (NFP) og European Association of Psychotherapy (EAP).

2. Hensikten med NFKUTs Etiske Retningslinjer

Disse prinsippene er utformet i den hensikt at de skal:

- Tjene som støtte for kunst- og uttrykksterapeuter i forhold til etiske spørsmål
- Beskytte klienter mot uhensiktsmessig og/eller skadelig intervensjon
- Anvise normer for etisk og faglig forsvarlig samspill mellom kunst- og uttrykksterapeuter og eventuelt annet personell
- Stille krav til fagetisk kvalitet for alle medlemmer
- Ha klare retningslinjer for klagesaker
- Skape og opprettholde tillit til kunst- og uttrykksterapeutiske metoder

Retningslinjene er bindende for alle medlemmer.

NFKUT har opprettet prosedyrer for å undersøke og ta stilling til klager. De etiske retningslinjene vil være grunnlaget for vurdering av klagen. Det vil tas hensyn til de etiske dilemmaene som kan ha oppstått og de prioriteringer medlemmene har gjort under etiske beslutningsprosesser.

3. Verdigrunnlaget

Kunst- og uttrykksterapi er en kreativ tilnærming til den terapeutiske prosess hvor den verbale/ikke-verbale kommunikasjon skjer gjennom bilde, dans/bevegelse, musikk, poesi, drama, teater og psykodrama.

Bruk av kunstuttrykk i terapi hviler på følgende grunnteser:

- at ubevisste psykiske prosesser påvirker menneskets atferd
- at vi bærer med oss erfaringer fra barndommen som påvirker menneskets uttrykksmuligheter og evne til å inngå relasjoner i hverdagslivet
- at det finnes en grunnleggende forbindelse mellom skapende uttrykk og intrapsykiske prosesser
- at det i alle mennesker finnes en konstruktiv, skapende kraft
- at det finnes et grunnleggende slektskap mellom de forskjellige kunstretningene og uttrykksformene
- at mennesket behøver estetiske stimuli for å oppnå optimal utvikling

Disse antagelser er basert på antropologiske, psykologiske og filosofiske overveielser. Antropologisk sett er forbindelsen mellom det kunstneriske uttrykk og liv godt dokumentert. Musikk, bilde, dans og drama inngår i rituelle helende prosesser, de gir form og struktur til møtet med indre krefter og er basis for selvforståelse, identitet og integrasjon i samfunnet.

Voksende filosofiske bevegelser som fenomenologi, eksistensialisme og hermeneutikk har vist begrensningene i moderne forestillinger om rasjonalitet. Dette har igjen ført til fornyet oppmerksomhet omkring forestillingsevnenes kognitive verdi og kraften i kunstnerisk kunnskap og praksis.

Utviklingen innenfor psykoterapi i de siste hundre år har forårsaket et revidert syn på menneskets indre liv. Forfatteren og James Hillman har understreket psykologisk kreativitet som grunnlaget for et velfungerende liv. Det å utforske psykologiske dybder betyr å gjenfinne og koble til vår skapende forestillingsevne. Målet for psykoterapi kan derfor ses som en gjenetablering av det skapende livsgrunnlag.

4. Kunst- og uttrykksterapeutens oppgave

Som psykoterapeut omfatter kunst- og uttrykksterapeutens oppgaver:

- diagnostisering
- kyndig behandling av psykososiale og/eller psykosomatisk betingede adferdsforstyrrelser eller lidelser med vitenskapelige og psykoterapeutiske metoder
- veiledning
- undervisning

Den psykoterapeutiske profesjon er basert på interaksjon mellom en eller flere pasienter/klienter og en eller flere psykoterapeuter. Gjennom kunst- og uttrykksterapeutiske metoder grunnet i etablert teori er terapeutens mål å muliggjøre forandring hos pasienten/klienten og fremme utvikling og vekst.

Det forlanges av kunst- og uttrykksterapeuten at han/hun bruker sin ekspertise samtidig som klientens verdighet, selvaktelse og egen interesse er tatt hensyn til.

Kunst- og uttrykksterapeuter må erklære at deres profesjonelle nivå er i samsvar med den profesjonelle trening de har fått og at denne er hensiktsmessig.

5. Kunst- og uttrykksterapeutens kompetanse

Kunst- og uttrykksterapeuten innretter sin virksomhet slik at den ikke kommer i strid med Norsk lov.

Kunst- og uttrykksterapeuter påtar seg kun oppdrag de vet, eller bør vite at de har nødvendig kompetanse for.

Hvis kunst- og uttrykksterapeuten likevel i løpet av den terapeutiske prosessen innser sine begrensninger, henviser han/hun klienten til en annen terapeut eller avslutter terapien.

Hvis klienten velger å fortsette hos terapeuten, krever dette at hun/han styrker sin kompetanse på det gitte område, for eksempel gjennom veiledning.

For å opprettholde og styrke terapeutstandens faglige og etiske nivå sørger den enkelte for å få nødvendig praksis, veiledning, oppfølging og faglig oppdatering. Terapeuten forplikter seg til å følge med på relevant forskning og utvikling som skjer på det psykoterapeutiske området. Praktiserende kunst- og uttrykksterapeuter tar derfor regelmessig opp sitt arbeide med veileder.

6. Kunst- og uttrykksterapeutens habilitet

I de situasjoner hvor man arbeider med studenter er det Kunst- & Uttrykksterapeutens oppgave å opprettholde klare, atskilte grenser mellom studentens egenterapi og veiledning/undervisning. Det er også Kunst- og Uttrykksterapeutens oppgave å unngå doble eller triple roller som for eksempel terapeut/lærer eller veileder/terapeut.

7. Taushetsplikt og fortrolighet

Kunst- og uttrykksterapeuten opptrer lojalt og med taushet i forhold til det klienten har betrodd seg om. Det samme gjelder informasjon om klienten som fremkommer under veiledning. Opplysninger som terapeuten får ellers i sin praksis behandles med diskresjon, også når dette ikke omfattes av dennes taushetsplikt.

Personer som forøvrig er tilknyttet eller involvert i terapeutenes virksomhet, pålegges de samme krav om taushetsplikt.

Verken taushetsplikt eller diskresjonsplikt er tidsbegrenset.

Gruppemedlemmer har innbyrdes taushetsplikt om hverandre hva angår hver enkelts deltagelse i gruppen.

Uten hinder i taushetsplikten skal terapeuten på eget initiativ gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn mishandles i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jfr. Lov om barneverntjenester § 4-10 § 4-11 og § 4-12.

Bare klienten kan gi samtykke til at opplysninger undergitt taushet kan gis til andre. Men i ekstreme situasjoner der klienten kan representere en vesentlig fare for seg selv eller for andre, må klienten bli gjort oppmerksom på at taushetsplikt kan bli brutt.

Når terapeuten ønsker å bruke informasjon og stoff fra sitt klientarbeide i undervisning, case-fremleggelse eller lignende, innhentes klientens tillatelse. Ved opptak av lyd eller bilde kreves klientens skriftlige samtykke. For mindreårige kreves samtykke fra foresatte/verge.

8. Oppbevaring og bruk av terapeutisk materiale

Klient og terapeut avtaler i fellesskap ev. videre oppbevaring eller makulering av arbeider produsert i den terapeutiske situasjon: malerier, dukker, masker, skulpturer, lydopptak, film samt dikt og annet skrevet materiale etc.

Terapeuten oppbevarer, behandler og bruker sin journal i samsvar med gjeldende normer og retningslinjer for behandling av pasientjournal.

9. Rammer, struktur og informasjon til klienten

Ved begynnelsen av all psykoterapeutisk behandling skal terapeuten gjøre klienten/pasienten oppmerksom på deres rettigheter med vekt på følgende:

- Den psykoterapeutiske metode som anvendes (hvis det er hensiktsmessig og formålstjenlig for den psykoterapeutiske behandling) og betingelsene (inkl. avbestillingsbetingelser).
- Omfang og omtrentlig varighet av behandlingen
- Betalingsbetingelser (honorar, refusjonsregler, betaling for tapte timer etc.)
- Taushetsplikt
- Prosedyre for klaging

Klienten/pasienten skal gis mulighet til å bestemme hvorvidt de ønsker å gå inn i den psykoterapeutiske behandling eller ikke og hvem som skal være terapeuten.

Det kreves av psykoterapeuten skal opptre ansvarlig.

10. Krav til informasjon

Informasjon som gis til pasient/klient skal være objektiv og sann. Enhver opplagt misvisende markedsføring er ikke tillatt. Eksempel på slik form for misvisende og ulovlig markedsføring kan være: løfte om helbredelse (som ikke har støtte i virkeligheten), tilbud på mange forskjellige typer psykoterapeutiske metoder (psykoterapeutisk trening som ikke er avsluttet) som gir inntrykk av en mer omfattende og bredere faglig bakgrunn enn det som er virkelig.

11. Forholdet til klienten

Det psykoterapeutiske forhold krever spesiell omtanke da det bygger på tillit og en viss grad av avhengighet. Misbruk og brudd på tilliten er definert som psykoterapeutens forsømmelse av sitt profesjonelle ansvar i forholdet til klienten/pasienten i forsøk på å tilfredsstille egne emosjonelle, sosiale, seksuelle eller økonomiske interesser.

Ethvert misbruk anses som en forseelse (krenking) av de profesjonelle psykoterapeutiske retningslinjer. Ansvar ligger klart hos psykoterapeuten. Mangel på ansvarlig opptreden vedrørende tillit og avhengighet i den psykoterapeutiske relasjon er en alvorlig feil i behandlingen.

12. Kollegiale forpliktelser

Kollegialt samarbeide baseres på gjensidig respekt og tillit.

Om en kunst- uttrykksterapeut finner at en kollega handler i strid med NFKUTs vedtekter og etiske retningslinjer, skal kollegaen gjøres oppmerksom på dette.

Saken skal i tillegg fremmes for NFKUTs styre som oversender den til Faglig Etisk Råd. Tvister mellom terapeuter tilknyttet NFKUT søkes løst i minnelighet. Lar dette seg ikke gjøre, fremmes saken for styret i NFKUT som eventuelt oversender saken til Faglig Etisk Råd.

Kunst- og uttrykksterapeuter, om nødvendig, forventes å samarbeide med representanter fra andre vitenskaper for å støtte pasient/klient-behandlingen.

13. Bidrag til helsesektoren

Kunst- og uttrykksterapeuter oppmuntres til å frembringe og vedlikeholde sunne livsbetingelser som vil forsterke, vedlikeholde og gjenskape psykologisk helse, og generelt videreføre modning og utvikling av samfunnet.

14. Forskning

Som følge av interesse for vitenskaplig-teoretisk utvikling av psykoterapi generelt og kunst- og uttrykksterapi spesielt, så vel som resultat av forskning i disse fagfeltene, oppmuntres kunst- og uttrykksterapeuten til å delta i hensiktsmessige forskningsprosjekter. Psykoterapeutisk forskning og publikasjoner er underlagt de forenevnte etiske retningslinjene. Interessen for pasienter/klienter står over alt annet.

15. Klage- og ankeprosedyrer

I klagesaker vil NFKUT henvise til foreningens Faglige Etiske Råd (FER).

Faglig Etisk Råd er NFKUTs kvalitetssikrings- og utviklingsorgan som skal sikre faglig etisk praksis. Rådets virksomhet samsvarer med faglig etiske kriterier til organisasjoner som foreningen er tilsluttet.

a. Mandat

Rådet skal, med utgangspunkt i «Ethiske retningslinjer for kunst- og uttrykksterapeuter» og NFKUTs vedtekter:

- fremme medlemmenes faglig etiske standard
- være et rådgivende organ for NFKUTs styre og medlemmer i faglig etiske spørsmål
- være rådgivende for styret i klage- og tvistesaker som styret bringer inn for rådet
- være rådgivende organ for styret ved eventuell revurdering av NFKUTs «Ethiske retningslinjer for kunst- og uttrykksterapeuter»

b. Klagesaker – saksbehandling

Ved behandling av klagesaker skal NFKUTs Faglig etiske råd (FER) legge til grunn «Ethiske retningslinjer for kunst- og uttrykksterapeuter» og NFKUTs vedtekter.

- Klagesaker skal fremmes styret, som videresender saken til Faglig Etisk Råd (FER)
- FER skal holde styret orientert om saksbehandling og fremdrift av saker som er under behandling
- Så raskt som mulig tilbys partene et møte med en megler, valgt av årsmøtet. Hvis partene avslår tilbudet, eller hvis meglingen ikke fører til en avklaring, følges videre saksgang
- Dersom rådet avviser en klagesak av formelle grunner, skal styret få en rask tilbakemelding med begrunnelse.
- Instansen som mottar klagen, sender innen 14 dager skriftlig bekreftelse til klageren på mottatt klage og orienterer om saksgangen. Ved ferier (sommer, jul og påske) beregnes lengre behandlingstid, men bekreftelse på mottatt klage bør fortsatt foreligge innen 14 dager
- Faglig Etisk Råd har ansvaret for innhenting av uttalelser fra partene, og for den løpende orientering til partene i saken slik den er beskrevet nedenfor:
 1. Klagerens skriftlige redegjørelse registreres og tas opp til behandling i FER
 2. Kopi av klagen sendes til påklagede sammen med en orientering om sakens videre gang
 3. Så raskt som mulig tilbys partene et møte med en habil megler. Hvis dette ikke er mulig eller ønskelig, følges videre saksgang
 4. Påklagedes skriftlige redegjørelse innhentes, og rådet sender kopi til klageren
 5. Skriftlig kommentar innhentes fra klageren, kopi sendes påklagede
 6. Skriftlig kommentar innhentes fra påklagede, kopi sendes klageren
 7. FER skal holde styret orientert om saksgang
 8. FER begrunner sin konklusjon som oversendes NFKUTs styre og stiller saksdokumentene til styrets disposisjon
 9. Inhabile styremedlemmer har ingen innsynsrett. Saksdokumentene er taushetsbelagt
 10. Styrets endelig konklusjon sendes klageren og påklagede, med kopi til FER
Dersom rådet mener det er grunnlag for organisatoriske forføyninger overfor et medlem, avgir det innstilling til styret, som avgjør spørsmålet.

c. Klagesaker og inhabilitet

- Er klagen fremmet av, eller rettet mot et medlem i FER, har styret mandat til å opprette en uavhengig klagekomité, bestående av fullverdige NFKUT medlemmer, for å behandle den aktuelle saken.
- Er klagen fremmet av, eller rettet mot et medlem i styret, har FER mandat til å utvide rådet med to (2) NFKUT medlemmer under behandling av denne saken. Utvidet FER har da mandat til å slutføre klagesaken.
- Styrets og FER's medlemmer har rett til å melde seg inhabile. Hvis dette medfører at styret eller FER ikke blir beslutningsdyktig, har styret eller FER mandat til å oppnevne habile medlemmer blant NFKUTs medlemmer i behandling av den aktuelle saken.
- Både klageren og påklagede har mulighet til å få vurdert inhabilitet.

d. Anke

En anke kan fremmes av klageren eller påklagede på følgende grunnlag:

- at korrekt prosedyre ikke ble fulgt
- at resultatet av klagebehandlingen er åpenbart urimelig i forhold til det klagen gjelder

Anken skal behandles av en ankeinstans som opprettes av styret og/eller FER. Samme prosedyre for saksbehandling følges (§ 9-d). Ankeinstansen skal bestå av tre (3) medlemmer.

e. Dokumentasjon og konfidensialitet

Rådet fører protokoll over sin virksomhet.

Protokollene og de dokumenter som rådet anser som konfidensielle, skal ikke være tilgjengelig for andre enn rådets og styrets medlemmer.

Konfidensielle dokumenter i avsluttede saker makuleres etter tre (3) år.

f. Årsberetning

Faglig etisk råd (FER) skal avgi årsberetning til årsmøtet.

g. Suspensjon/eksklusjon § 10

Styret kan suspendere eller ekskludere et medlem som

- 1 opptrer i strid med NFKUTs vedtekter
- 2 opptrer i strid med «Ethiske retningslinjer for kunst- og uttrykksterapeuter»
- 3 ikke retter seg etter pålegg truffet av styret:
 - Den pålegget gjelder gis adgang til å forklare seg skriftlig og muntlig for styret før vedtak om suspensjon eller eksklusjon
 - For at vedtaket skal være gyldig kreves 4/5 flertall av styret
 - Vedtak om suspensjon skal gjøres tidsbegrenset. Den suspenderte kan ikke inneha tillitsverv i perioden og pålegg følges opp med anbefalte tiltak.
 - Den suspenderte/ekskluderte kan forlange ny behandling av sin sak. Fristen for å fremsi slikt krav er to (2) måneder fra styrets vedtak er truffet.
 - Den ekskluderte kan etter søknad bli medlem igjen, dersom styret med alminnelig flertall treffer vedtak om dette.

